کتابخانه مجازی الفبا
بازنشر مقالات و کتب
ALEFBALIB.COM

جامعة المصطفى العالمية

جامعۀ المصطفی العالمیۀ

مدرسه عالی فقه و معارف اسلامی

پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته فقه و معارف اسلامی

گرایش تفسیر و علوم قرآن

عنوان:

پیامدهای گرایش به شرک از منظر قرآن کریم

استاد راهنما: حجت الاسلام و المسلمین محمد فلاحی قمی

طلبه: عزیزالله عرفانی

کد تحصیلی: ۱۱۵۴۵۲۱

دسترسی به این مدرک بر پایۀ آیین‌نامۀ ثبت و اشاعۀ دیدگاه‌ها، بیانات، مقالات، رساله‌های تحصیلات تکمیلی و صیانت از حقوق پدیدآوران در آنها (مصوب تحقیقات، فناوری به شمارۀ ۱۳۹۳/۱۳۹۹ - تاریخ ۱۳۹۵/۱۰/۱۰) و دستگاه اطلاعات علمی ایران (گنج) در پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک) فراهم شده و استفاده از آن با رعایت کامل حقوق پدیدآوران و شهرای هدف‌های علمی، آموزشی، پژوهشی و بر پایۀ قانون حمایت از مؤلفان، مصنفان و هنرمندان (۱۳۴۸) و الحاقات و اصلاحات بعدی آن و سایر قوانین و مقررات مربوط شدنی است.
کتابخانه مجازی الفبا | بازنشر مقالات و کتب | Alefbalib.com

کتابخانه مجازی الفبا
بازنشر مقالات و کتب
ALEFBALIB.COM

بسم الله الرحمن الرحیم

دسترسی به این مدرک بر پایهٔ آیین‌نامهٔ ثبت و اشاعهٔ پدیداورها، پایان‌نامه‌ها، و رساله‌های تحصیلات تکمیلی و مسابقات از حقوق پدیدآوران در آنها (وزارت علوم، تحقیقات، فناوری به شمارهٔ ۱۳۹۸/۹۹۹۹۰ به تاریخ ۱۳۹۸/۱۰/۱۰) و آنگاه اطلاعات علمی ایران (گنج) در پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک) فراهم شده و استفاده از آن با رعایت کامل حقوق پدیدآوران و شهرهای هدف‌های علمی، آموزشی، پژوهشی و بر پایهٔ قانون حمایت از مؤلفان، مصنفان، و هنرمندان (۱۳۴۸) و الحاقات و اصلاحات بعدی آن و سایر قوانین و مقررات مربوط شدنی است.
کتابخانه مجازی الفبا | بازنشر مقالات و کتب | Alefbalib.com

کتابخانه مجازی الفبا
بازنشر مقالات و کتب
ALEFBALIB.COM

فهرست مطالب:

فصل اول:

کلیات و مفاهیم

الف: نوشتار اول: کلیات..... ۲

بیان مسئله..... ۲

پیشینه تحقیق..... ۳

ضرورت تحقیق..... ۴

قلمرو تحقیق..... ۷

سؤالات تحقیق..... ۷

فرضیه‌های تحقیق..... ۷

اهداف تحقیق ۸

روش تحقیق..... ۸

ب: نوشتار دوم: مفاهیم..... ۹

۱: شرک..... ۱۰

اول: شرک در لغت..... ۱۰

دوم: شرک در اصطلاح..... ۱۱

۲: کفر..... ۱۲

دسترسی به این مدرک بر پایهٔ آیین‌نامهٔ ثبت و اشاعهٔ دیدگاه‌ها، بیان‌نامه‌ها، و رساله‌های تحصیلات تکمیلی و صیانت از حقوق پدیدآوران در آنها (وزارت علوم، تحقیقات، فناوری به شمارهٔ ۱۹۶۹/۱۰ تاریخ ۱۳۸۰/۱۰/۱۰) و اتفاقات اطلاعات علمی ایران (گنج) در پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک) فراهم شده و استفاده از آن با رعایت کامل حقوق پدیدآوران و شهرداری هدف‌های علمی، آموزشی، پژوهشی و بر پایهٔ قانون حمایت از مؤلفان، مصنفان و هنرمندان (۱۳۴۸) و الحاقات و اصلاحات بعدی آن و سایر قوانین و مقررات مربوط شدنی است.
کتابخانه مجازی الفبا | بازنشر مقالات و کتب | Alefbalib.com

اول: کفر در لغت ۱۲

دوم: در اصطلاح ۱۳

۳: الحاد ۱۴

اول: الحاد در لغت ۱۴

دوم: الحاد در اصطلاح ۱۵

۴: نفاق ۱۶

اول: نفاق در لغت ۱۶

دوم: نفاق در اصطلاح ۱۷

۵: گرایش ۱۹

اول: گرایش در لغت ۱۹

دوم: گرایش در اصطلاح ۲۰

۶: پیامد ۲۰

اول: پیامد در لغت ۲۰

دوم: پیامد در اصطلاح ۲۰

ج: نوشتار سوم: حقیقت شرک و اقسام آن ۲۱

۱: حقیقت و ماهیت شرک ۲۱

اول: حقیقت شرک در قرآن کریم ۲۱

کتابخانه مجازی الفبا | بازنشر مقالات و کتب | Alefbalib.com

دوم: حقیقت شرک در روایات..... ۲۴

۲: اقسام شرک..... ۲۶

اول: شرک در خالقیت..... ۲۷

دوم: شرک در ربوبیت..... ۲۸

سه: شرک در عبادت..... ۳۰

چهار: شرک در نیت (ریا)..... ۳۱

پنج: شرک در اطاعت..... ۳۲

گونه‌های دیگر شرک در قرآن کریم..... ۳۳

جمع‌بندی فصل..... ۳۵

فصل دوم:

پیامدهای بینشی گرایش به شرک

مقدمه..... ۳۷

الف: نوشتار اول: پیامدهای بینشی در حوزه انکار نبوت..... ۳۷

۱: انکار نبوت عامه..... ۳۸

علل مبنایی انکار نبوت عامه..... ۳۸

اول: بشربودن پیامبر..... ۳۹

دوم: برخورداری مادی شرط رسالت..... ۴۲

دسترسی به این مدرک بر پایهٔ آیین‌نامهٔ ثبت و اشاعهٔ پدیدآورده‌ها، پایان‌نامه‌ها، و رساله‌های تحصیلات تکمیلی و صیانت از حقوق پدیدآوران در آنها (وزارت علوم، تحقیقات، فناوری به شمارهٔ ۱۹۸۳۹/۱۰ تاریخ ۱۳۹۰/۱۰/۱۰) و دانشگاه اطلاعات علمی ایران (گنج) در پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک) فراهم شده و استفاده از آن با رعایت کامل حقوق پدیدآوران و شهرداری هدف‌های علمی، آموزشی، و پژوهشی و بر پایهٔ قانون حمایت از مؤلفان، مصنفان، و هنرمندان (۱۳۴۸) و الحاقات و اصلاحات بعدی آن و سایر قوانین و مقررات مربوط شدنی است.
کتابخانه مجازی الفبا | بازنشر مقالات و کتب | Alefbalib.com

۲: انکار نبوت خاصه..... ۴۵

ریشه‌های انکار نبوت خاصه..... ۴۵

اول: حس برتری‌طلبی..... ۴۵

دوم: تعصب افراطی به عقاید آبائی..... ۴۹

سوم: لجاجت و ستیزه‌جویی..... ۵۰

ب: نوشتار دوم: پیامدهای بینشی در حوزه انکار معاد..... ۵۲

۱: دنیاگرایی..... ۵۳

۲: بی‌هدفی و پوچ گرایی..... ۵۵

۳: انکار عدالت الهی..... ۵۷

۴: انکار حکمت الهی..... ۵۹

جمع‌بندی فصل..... ۶۱

فصل سوم:

پیامدهای اخلاقی و رفتاری گرایش به شرک

مقدمه..... ۶۴

الف: نوشتار اول: پیامدهای اخلاقی گرایش به شرک در حوزه مسایل فردی..... ۶۴

۱: تعصب و لجاجت..... ۶۵

۲: کفران و ناسپاسی..... ۶۸

دسترسی به این مدرک بر پایهٔ آیین‌نامهٔ ثبت و اشاعهٔ پدیدآوردها، پایان‌نامه‌ها، و رساله‌های تحصیلات تکمیلی و صیانت از حقوق پدیدآوران در آنها (وزارت علوم، تحقیقات، فناوری به شمارهٔ ۱۳۹۹/۹۹۹۹ تاریخ ۱۳۹۹/۱۰/۱۰) و انگاه اطلاعات علمی ایران (گنج) در پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک) فراهم شده و استفاده از آن با رعایت کامل حقوق پدیدآوران و شهر برای هدف‌های علمی، آموزشی، پژوهشی و بر پایهٔ قانون حمایت از مؤلفان، مصنفان، و هنرمندان (۱۳۴۸) و الحاقات و اصلاحات بعدی آن و سایر قوانین و مقررات مربوط شدنی است.

کتابخانه مجازی الفبا | بازنشر مقالات و کتب | Alefbalib.com

۳: خودستایی..... ۷۱

۴: دنیاگرایی..... ۷۴

۵: استکبار..... ۷۶

ب: نوشتار دوم: پیامدهای اخلاقی گرایش به شرک در حوزه مسایل اجتماعی..... ۸۰

۱: تفاخر به اموال و اولاد..... ۸۱

۲: تفرقه و دشمنی..... ۸۳

۳: سلب آرامش و امنیت اجتماعی از آن‌ها..... ۸۶

جمع‌بندی فصل..... ۸۸

فصل چهارم:

پیامدهای فقهی گرایش به شرک

مقدمه..... ۹۰

الف: نوشتار اول: پیامدهای فقهی گرایش به شرک در حوزه مسایل فردی..... ۹۰

۱: طرد از اماکن مقدس به دلیل نجاست مشرک..... ۹۱

۲: الغای مالکیت و محرومیت از دریافت دیه..... ۹۵

ب: نوشتار دوم: پیامدهای فقهی گرایش به شرک در حوزه مسایل اجتماعی..... ۹۸

۱: ممنوعیت ازدواج با مشرکان..... ۹۸

۲: ممنوعیت رابطه دوستانه با مشرکان جنگ طلب..... ۱۰۰

دسترسی به این مدرک بر پایهٔ آیین‌نامهٔ ثبت و اشاعهٔ کتابخانه‌ها، بایگانی‌ها، و رسالههای تحصیلات تکمیلی و صیانت از حقوق پدیدآوران در آنها (وزارت علوم، تحقیقات، فناوری به شمارهٔ ۱۳۹۵/۹۹۹ تاریخ ۱۳۹۵/۱۰/۱۰) و دانشگاه اطلاعات علمی ایران (گنج) در پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک) فراهم شده و استفاده از آن با رعایت کامل حقوق پدیدآوران و شهرهای هدف‌های علمی، آموزشی، پژوهشی و بر پایهٔ قانون حمایت از مؤلفان، مصنفان و هنرمندان (۱۳۴۸) و الحاقات و اصلاحات بعدی آن و سایر قوانین و مقررات مربوط شدنی است.

کتابخانه مجازی الفبا | بازنشر مقالات و کتب | Alefbalib.com

۳: لزوم مقاتله با سرکردگان شرک.....۱۰۳

جمع‌بندی فصل.....۱۰۵

خاتمه و جمع‌بندی پژوهش

حقیقت شرک.....۱۰۷

اقسام شرک.....۱۰۷

پیامدهای بینشی گرایش به شرک.....۱۰۸

پیامدهای فقهی گرایش به شرک.....۱۰۹

پیامدهای اخلاقی گرایش به شرک.....۱۱۰

فهرست منابع.....۱۱۲

دسترسی به این مدرک بر پایهٔ آیین‌نامهٔ ثبت و اشاعهٔ پدیدآوردها، پایان‌نامه‌ها، و رساله‌های تحصیلات تکمیلی و صیانت از حقوق پدیدآوران در آنها (وزارت علوم، تحقیقات، فناوری به شمارهٔ ۱۳۹۸/۱۹۹۹ - تاریخ ۱۳۹۸/۱۰/۱۰) و آیین‌نامهٔ اطلاعات علمی ایران (گنج) در پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک) فراهم شده و استفاده از آن با رعایت کامل حقوق پدیدآوران و شهرای هدف‌های علمی، آموزشی، و پژوهشی و بر پایهٔ قانون حمایت از مؤلفان، مصنفان، و هنرمندان (۱۳۴۸) و الحاقات و اصلاحات بعدی آن و سایر قوانین و مقررات مربوط شدنی است.

کتابخانه مجازی الفبا | بازنشر مقالات و کتب | Alefbalib.com

کتابخانه مجازی الفبا
بازنشر مقالات و کتب
ALEFBAIB.COM

تقدیر و تشکر

اگر بر ای پژوهش حاضر، ارزش علمی تصور گردد به یقین نتیجه تلاش علمی چند جانبه است که در فرایند تبادل نظر میان استاد محترم راهنما، حضرت حجت الاسلام و المسلمین فلاحی قمی و نویسنده محقق شده است. به پاس راهنمایی خالصانه استاد محترم راهنما، نویسنده کمال تقدیر و تشکر خود را از ایشان و هم‌چنین از مسئولین محترم جامعهٔ المصطفی ﷺ و مخصوصا از مدیریت محترم گروه علمی قرآن و حدیث این مرکز، حضرت حجت الاسلام و المسلمین عبدالله حاج علی اعلام می‌دارد.

دسترسی به این مدرک بر پایهٔ آیین‌نامهٔ ثبت و اشاعهٔ پدیدآوردها، پایان‌نامه‌ها، و رساله‌های تحصیلات تکمیلی و صیانت از حقوق پدیدآوران در آنها (ابزار و علوم، تحقیقات، فناوری به شمارهٔ ۱۹۳۹۹ به تاریخ ۱۳۹۰/۱۰/۱۱) دانشگاه اطلاعات علمی ایران (گنج) در پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک) فراهم شده و استفاده از آن با رعایت کامل حقوق پدیدآوران و شهرای هدف‌های علمی، آموزشی، و پژوهشی و بر پایهٔ قانون حمایت از مؤلفان، مصنفان، و هنرمندان (۱۳۴۸) و الحاقات و اصلاحات بعدی آن و سایر قوانین و مقررات مربوط شدنی است.
کتابخانه مجازی الفبا | بازنشر مقالات و کتب | Alefbaiib.com

کتابخانه مجازی الفبا
بازنشر مقالات و کتب
ALEFBALIB.COM

تقدیم و اهداء

رساله حاضر تقدیم می‌شود به تمام منادیان توحید که در طول تاریخ بشریت، رسالت هدایت انسان‌ها را به عهده داشته‌اند. مخصوصا به آورنده‌ای قرآن کریم، حضرت محمد بن عبدالله ﷺ و اهل‌بیت پاک آن حضرت ﷺ که برترین مجریان فرهنگ قرآن کریم در جامعه بوده‌اند. همین‌طور به تمام کسانی که از فرهنگ ناب قرآن کریم با جان، زبان و قلم خود دفاع کرده‌اند و نیز به آن‌هایی که در رشد علمی من مؤثر بوده‌اند و به پدر و مادرم!

دسترسی به این مدرک بر پایهٔ آیین‌نامهٔ ثبت و اشاعهٔ یکنواده‌ها، پایان‌نامه‌ها، و رساله‌های تحصیلات تکمیلی و صیانت از حقوق پدیدآوران در آنها (وزارت علوم، تحقیقات، فناوری به شمارهٔ ۱۹۵۹۹ - تاریخ ۱۳۹۰/۱۰/۱۱) و اطلاعات علمی ایران (گنج) در پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک) فراهم شده و استفاده از آن با رعایت کامل حقوق پدیدآوران و سایر برای هدف‌های علمی، آموزشی، پژوهشی و بر پایهٔ قانون حمایت از مؤلفان، مصنفان و هنرمندان (۱۳۴۸) و الحاقات و اصلاحات بعدی آن و سایر قوانین و مقررات مربوط شدنی است.
کتابخانه مجازی الفبا | بازنشر مقالات و کتب | Alefbalib.com

چکیده

بر مبنای آیات قرآن کریم، هدف اصلی آفرینش انسان‌ها یک‌تاپرستی است. یک‌تاپرستی ضمن این‌که با فطرت بشر ارتباط ویژه دارد، مهم‌ترین دلیل بعثت انبیاء الهی‌ﷺ نیز بوده است. به رغم دعوت فطرت و خواسته پیام آوران الهی، متأسفانه شاهد وجود گرایش‌های چندگانه‌پرستی و شرک‌آلود در جوامع بشری هستیم. انحراف روز افزون بشر از فطرت و تمرد او از دعوت انبیاءﷺ ضرورت تحقیق حاضر تحت عنوان: «پیامدهای گرایش به شرک از منظر قرآن کریم» را ایجاب نمود. به همین خاطر نویسنده از روش استنطاقی آیات قرآن کریم و استمداد از متون تفسیری موجود، به تبیین دیدگاه قرآن کریم در خصوص پیامدهای ناخوشایند گرایش به شرک، اقدام نمود. در نتیجه به دست آمد که: قرآن کریم به عنوان کتاب هدایت‌گر، ضمن تعیین حقیقت و ماهیت شرک، پیامدهای گرایش به شرک را در حوزه‌های گوناگون: بینشی، اخلاقی و فقهی به قرار ذیل معرفی نموده است. شرک پدیده‌ای است که در ردیف خداوند سبحان برای عناصر و موجودات دیگر، سهمی از ربوبیت، خالقیت، رازقیت و... را قایل می‌شود. به همین خاطر فرد مشرک از نگاه بینش و عقیده، رسالت بشری را نپذیرفته و معاد را منکر می‌شود. با توجه به نقش مؤثر تفکر بر رفتار و اخلاق انسان، فرد مشرک که به لحاظ عقیده منکر نبوت و معاد است، در زندگی رفتاری خود فرد متعصب، لجوج، ناسپاس، خودپرست، دنیاگراء، مستکبر، متفاخر به اموال و اولاد، تفرقه‌گراء و ناآرام است. آز آن‌جایی که رفتار هر فردی، پیامد متناسب خود را دارد، برای رفتار و عقیده فرد مشرک پیامدهای فقهی اعم از تکلیفی و وضعی مانند: طرد مشرک از اماکن مقدس، الغای مالکیت از او، ممنوعیت ازدواج با غیر موحد، ممنوعیت برقراری ارتباط دوستانه با فرد مشرک و وجوب مقاتله با سران شرک، وجود دارد.

واژگان کلیدی

شرک، مشرک، گرایش، گرایش به شرک، پیامد، قرآن کریم.

دسترسی به این مدرک بر پایهٔ آیین‌نامهٔ ثبت و اشاعهٔ پدیدآورده‌های فکری و سیاست‌های تحقیقات کاربردی و سیاست از حقوق پدیدآوران در آیا دارای مجوز تحقیقات کاربردی به شماره ۹۰۱۱۱۹ مورخ ۱۳۹۰/۱۰/۱۰ کمیسیون ... اطلاعات علمی ایران (گنج) در پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک) فراهم شده و استفاده از آن با رعایت کامل حقوق پدیدآوران و با هدف‌های علمی، آموزشی و پژوهشی و بر پایهٔ قانون حمایت از مؤلفان، مصنفان و هنرمندان (۱۳۴۸) و اصلاحات بعدی آن و سایر قوانین و مقررات مربوط شدنی است.

کتابخانه مجازی الفبا | بازنشر مقالات و کتب | Alefbalib.com

کتابخانه مجازی الفبا
بازنشر مقالات و کتب
ALEFBALIB.COM

دسترسی به این مدرک بر پایهٔ آیین‌نامهٔ ثبت و اشاعهٔ پدیدآوردها، پایان‌نامه‌ها، و رساله‌های تحصیلات تکمیلی و مبانیات از حقوق پدیدآوران در آنها (وزارت علوم، تحقیقات، فناوری به شمارهٔ ۱۳۹۹/۱۹۰۰۰ تاریخ ۱۳۹۵/۱۰/۱۰) و اساسنامهٔ اطلاعات علمی ایران (گنج) در پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک) فراهم شده و استفاده از آن با رعایت کامل حقوق پدیدآوران و شهرای هدف‌های علمی، آموزشی، و پژوهشی و بر پایهٔ قانون حمایت از مؤلفان، مصنفان، و هنرمندان (۱۳۴۸) و الحاقات و اصلاحات بعدی آن و سایر قوانین و مقررات مربوط شدنی است.

کتابخانه مجازی الفبا | بازنشر مقالات و کتب | Alefbalib.com

کتابخانه مجازی الفبا
بازنشر مقالات و کتب
ALEFBALIB.COM

**** مسئولیت مطالب مندرج در این رساله، به عهده‌ی نویسنده می‌باشد.**

**** هر گونه استفاده از این پایان‌نامه با ذکر منبع، بلا اشکال است و نشر آن در داخل کشور، منوط به اخذ مجوز از جامعهٔ المصطفی ﷺ العالمیه می‌باشد.**

دسترسی به این مدرک بر پایهٔ آیین‌نامهٔ ثبت و اشاعهٔ پیشنهادها، پایان‌نامه‌ها، و رساله‌های تحصیلات تکمیلی و صیانت از حقوق پدیدآوران در آنها (وزارت علوم، تحقیقات، فناوری به شماره ۱۹۵۹۲۹ مورخ ۱۳۹۵/۹/۶) و پایگاه اطلاعات علمی ایران (گنج) در پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک) فراهم شده و استفاده از آن با رعایت کامل حقوق پدیدآوران و ذکر برای هدف‌های علمی، آموزشی و پژوهشی و بر پایهٔ قانون حمایت از مؤلفان، مصنفان، و هنرمندان (۱۳۴۸) و الحاقات و اصلاحات بعدی آن و سایر قوانین و مقررات مربوط شدنی است.
کتابخانه مجازی الفبا | بازنشر مقالات و کتب | Alefbalib.com

کتابخانه مجازی الفبا
بازنشر مقالات و کتب
ALEFBALIB.COM

فصل اول:

کلیات و مفاهیم

دسترسی به این مدرک بر پایهٔ آیین‌نامهٔ ثبت و اشاعهٔ پدیدآورده‌ها، پایان‌نامه‌ها، و رساله‌های تحصیلات تکمیلی و صیانت از حقوق پدیدآوران در آنها از دارالعلوم، تحقیقات، فناوری به شمارهٔ ۱۳۸۹/۱۹۹۹ به تاریخ ۱۳۸۹/۱۰/۱۰ به کتابخانهٔ اطلاعات علمی ایران (گنج) در پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک) فراهم شده و استفاده از آن با رعایت کامل حقوق پدیدآوران و شهرای هدف‌های علمی، آموزشی، پژوهشی و بر پایهٔ قانون حمایت از مؤلفان، مصنفان، و هنرمندان (۱۳۴۸) و الحاقات و اصلاحات بعدی آن و سایر قوانین و مقررات مربوط شدنی است.
کتابخانه مجازی الفبا | بازنشر مقالات و کتب | Alefbalib.com

الف: نوشتار اول: کلیات

بیان مسئله

باز نگاهی به خواستگاه نظام آفرینش، به خوبی نشان می‌دهد که هدف اولیه از خلقت انسان‌ها، یکتا-پرستی بوده است. این هدف علاوه بر این‌که با روح و فطرت سالم انسانی ارتباط مستقیم دارد، همواره در صدر جدول درخواست‌های پیام‌آوران الهی برای هدایت فرزندان بشر نیز قرار داشته است.

این حقیقت مورد تأکید تمام کتاب‌های آسمانی نیز بوده است. چنان‌که شعار «لا إِلهَ إِلاَّ اللَّه» که شعار توحید است با هر نوع شرک از خفی و جلی، مبارزه نموده است. درعین‌حال شاهد وجود شرک در بین اقوام گذشته و حال هستیم. بر این اساس، روی‌آوردن به سمت شرک و فرار از نهاد یکتاپرستی، ریشه در یک‌سری علل و عوامل زمینه‌ساز دارد که می‌تواند در صورت تحقق پیامدهای ناگواری برای افراد مشرک درپی داشته باشد و او را از سعادت ابدی محروم سازد.

از آن‌جایی که قرآن کریم به عنوان کتاب هدایت بشر و قانون اساسی زندگی فردی و اجتماعی مطرح است، بازپژوهی این مسئله از منظر قرآن کریم اهمیت مضاعف می‌یابد. لذا پژوهش حاضر در این صدد است که با مطالعه عمیق، بررسی این موضوع را از نگاه قرآن کریم به منظور پاسخ به این پرسش که پیامدهای گرایش به شرک از نگاه قرآن کریم چیست؟ این پیامدها را در سه حوزه‌ای بینشی، اخلاقی - رفتاری و فقهی پی بگیرد.

کتابخانه مجازی الفبا | بازنشر مقالات و کتب | Alefbalib.com
دسترسی به این مدرک بر پایهٔ آیین‌نامهٔ ثبت و اشاعهٔ پدیدآورده‌های فکری و مسائل‌های تحقیقات علمی و سیاست از حقوق پدیدآوران در آیا (انجمن تحقیقات کاربری به شماره ۹۰۱۱۱۹ - تاریخ ۱۳۹۰/۱۰/۱۰) توسط پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک) فراهم شده و استفاده از آن با رعایت کامل حقوق پدیدآوران و تحقق‌ای هدف‌های علمی، آموزشی و پژوهشی و در پایهٔ قانون حمایت از مؤلفان، مصنفان و هنرمندان (۱۳۴۸/۲/۱۰) و اصلاحات بعدی آن و سایر قوانین و مقررات مربوط شدنی است.

پیشینه تحقیق

پدیده گرایش به شرک، یک حقیقت اجتماعی است و سابقه تاریخی و پیشینه طولانی دارد. بعثت انبیاء الهی در طول تاریخ بشریت، به هدف کنترل و تضعیف تفکر گرایش به شرک و تقویت تمایل به یکتاپرستی انجام شده است. بررسی اصل پیشینه گرایش به شرک، از رسالت این نوشته بیرون است و نویسنده هیچ التزامی نسبت به این موضوع، نخواهد داشت.

در خصوص پیشینه پژوهش‌های مربوط به مسئله، باید گفت که بر اساس استقراء و مطالعات نویسنده، پژوهش‌های متعددی در مورد شرک، اقسام شرک، زمینه‌های شرک و نتایج فقهی آن، در حوزه‌ی کلامی و فقهی، اعم از مستقل و غیر مستقل در قالب کتاب، مقاله و پایان‌نامه انجام شده است. اما متأسفانه پیامدهای گرایش به شرک، از دید همه محققان و پژوهش‌گران، پوشیده مانده است. این موضوع با این عنوان (پیامدهای گرایش به شرک از منظر قرآن کریم)، در هیچ یک از پایگاه‌های معتبر علمی اطلاعاتی اعم: از کتاب‌خانه‌های تخصصی، بانگ‌های اطلاعاتی و سایت‌های اینترنتی به ثبت نرسیده است. پایان-نامه‌ی حاضر، اولین پژوهش مستقلی است که با این روی‌کرد به موضوع شرک، اختصاص دارد و به توفیق الهی، در دست اقدام است.

مهم‌ترین کتاب‌های مستقلی که شرک را از منظر قرآن کریم، بررسی کرده‌اند عبارتند از: ۱. التوحید و الشرک فی القرآن[۱]، نوشته آیت الله العظمی جعفر سبحانی. ۲. بحوث قرآنیه فی التوحید و الشرک[۲]، از همین قلم. ۳. مرزهای شرک و توحید در قرآن[۳]، که ترجمه فارسی کتاب التوحید و الشرک فی القرآن همین نویسنده است و در واقع، نمی‌شود آن را پژوهش مستقل در این حوزه به شمار آورد. ۴. تفسیر

---

۱. جعفر سبحانی؛ التوحید و الشرک فی القرآن. قم؛ مؤسسه امام صادق علیه السلام، ۱۴۱۹ق، چاپ دوم.

۲. جعفر سبحانی؛ بحوث قرآنیه فی التوحید و الشرک. قم؛ مؤسسه امام صادق علیه السلام، ۱۴۱۹ق، چاپ اول.

۳. جعفر سبحانی؛ مرزهای توحید و شرک در قرآن. تهران؛ مشعر، ۱۳۸۰ش، چاپ اول.

کتابخانه مجازی الفبا | بازنشر مقالات و کتب | Alefbalib.com
دسترسی به این مدرک بر پایهٔ آیین‌نامهٔ ثبت و اشاعهٔ پدیدآورده‌های دارای حق مؤلف و سایر حقوق از حقوق پژوهشگران در آیا دارای مجوز تحقیقات کاربری به شماره ۹۳۱۱۹ مرکز اطلاعات علمی ایران (گنج) در پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک) فراهم شده و استفاده از آن با رعایت کامل حقوق پدیدآوران و تنها برای هدف‌های علمی، آموزشی و پژوهشی و در پایهٔ قانون حمایت از مؤلفان، مصنفان و هنرمندان (۱۳۴۸) و اصلاحات بعدی آن و سایر قوانین و مقررات مربوط شدنی است.

موضوعی قرآن (توحید در قرآن).[۱] نوشته‌ی مفسر بزرگ، حضرت آیت الله جوادی آملی. ۵. شرک و بت‌پرستی در قرآن.[۲] نوشته سید عباس کریمی حسینی. ۶. معیار الشرک فی القرآن.[۳] اثر آیت الله سید عز الدین زنجانی. ۷. پژوهشی که موضوع توحید و شرک را به صورت تطبیقی، کار نموده است و در واقع جنبه‌ی دفاعی دارد و می‌خواهد از اصول عقاید و کیان مذهب تشیع، در برابر تهمت‌های ناروای وهابی‌ها، حمایت نماید، کتاب توحید و شرک در نگاه شیعه و وهابیت[۴] نوشته‌ی احمد عابدی است.

هرچند شش کتاب اول، به موضوع شرک از نگاه قرآن کریم، تعلق دارند اما تمام این پژوهش‌ها، به رغم برخورداری از ارزش علمی، فقط مباحثی چون: تعریف شرک، اقسام آن، زمینه‌های شرک، آیین-های بت‌پرستی، رسالت پیامبران در دعوت به توحید و نفی بت‌پرستی و موضوعاتی از این دست را تحلیل نموده است. پیامدهای گرایش به شرک در هیچ کدام از این‌ها، بررسی نگردیده است. نوشته‌ی دکتر احمد عابدی اصلا به موضوع مورد پژوهش این پایان‌نامه، مربوط نمی‌گردد.

ضرورت تحقیق

با توجه به امور زیر، پژوهش و تحقیق در موضوع پیامدهای گرایش به شرک از منظر قرآن کریم، لازم و ضروری می‌باشد. نخست این‌که: گرایش انسان‌ها به شرک و دوری آن‌ها از فطرت توحیدی، محدود به عصر نزول قرآن کریم و بعثت آخرین پیام‌آور الهی، حضرت محمد ﷺ نبوده است. گرایش به شرک همان‌گونه که در تاریخ بشر به عنوان یک معضل بزرگ اجتماعی، وجود داشته است الآن نیز با فراز و نشیبی در جَرَیان است.

---

[۱]. عبدالله جوادی آملی؛ تفسیر موضوعی قرآن (توحید در قرآن)، ج۲، بخش ۳، فصل ۴ و ۵. قم؛ اسراء، ۱۳۸۷ه‌ش، چاپ چهارم.

۲. سید عباس کریمی حسینی؛ شرک و بت‌پرستی در قرآن. کوثر ادب، ۱۳۸۵ه‌ش، چاپ اول.

۳. سید عزالدین زنجانی؛ معیار الشرک فی القرآن. قم؛ بوستان کتاب، ۱۳۸۸ه‌ش، چاپ اول.

٤. دکتر احمد عابدی؛ توحید و شرک در نگاه شیعه و وهابیت (نقد افترائات دکتر قفاری بر مذهب شیعه). تهران؛ مشعر، ۱۳۹۰ه‌ش.

دسترسی به این مدرک بر پایهٔ آیین‌نامهٔ ثبت و اشاعهٔ [illegible] اطلاعات ایران (ایرانداک) فراهم شده و استفاده از آن با رعایت [illegible] است.
کتابخانه مجازی الفبا | بازنشر مقالات و کتب | Alefbalib.com

دوم این‌که: قرآن کریم به عنون برنامه جامع حرکت و آیین‌نامه سلوک فردی و اجتماعی و قانون مدونی که در زمانی محدود، توانست نظام جاهلی و آیین برخاسته از معیارهای شرک آلود را ویران نماید و نظام الهی عقلانی را که شایسته شأن و منزلت الهی انسان است بنیاد نهد، تمام بشارت‌ها و انذارهایش را بدون استثناء برای کل بشریت[۱] و تا پایان جهان[۲] حجت اعلام نموده است.

سوم این‌که: شرک ریشه اصلی همه انحرافات و بدترین ظلم به توحید است: ﴿ إِنَّ الشِّرْکَ لَظُلْمٌ عَظِیم.﴾.[۳] مشرکان، اولن و بزرگ‌ترین مانع بسط توحید و رشد معارف آسمانی هستند. از جمله مصداق بارز این گروه، صاحبان زر و زور که با تهدید و تطمیع و فیب، توده‌های مردم را در مقابل پیام توحید الهی بر می‌انگیزاند.

---

۱. ﴿ وَ هذا کِتابٌ أَنْزَلْناهُ مُبارَکٌ مُصَدِّقُ الَّذی بَیْنَ یَدَیْهِ وَ لِتُنْذِرَ أُمَّ الْقُری وَ مَنْ حَوْلَها.﴾ و این خجسته کتابی است که ما آن‌را فرو فرستادیم، [و] کتاب‌هایی را که پیش از آن آمده تصدیق می‌کند. و برای این‌که [مردم] ام‌القری [= مکه] و کسانی را که پیرامون آنند هشدار دهی. سوره انعام، آیه ۹۲. این آیه شریفه، یکی از ویژگی‌های قرآن کریم را انذار «ام‌القری و من حولها» دانسته است. تعیین دقیق «ام‌القری و من حولها» بستگی به نوع تفسیر الف و لام «القری» دارد. اگر الف و لام در «القری» را عهد بگیریم، گرچه فقط مکه و روستاها و شهرک‌های اطراف او را شامل می‌شود در عین حال، با جهانی بودن دعوت پیامبر (ﷺ) منافات ندارد؛ زیرا آیه در صدد حصر انذار و بشارت به مردم مکه و روستاهای پیرامون آن نیست. اگر الف و لام را برای استغراق بگیریم، «القری و من حولها» به تمام شهرها و مناطق مسکونی کوچک و بزرگ جهان و همه مردم سراسر جهان اطلاق می‌شود. احتمال استغراقی بودن الف و لام «القری» با آیات دیگر نیز تأیید می‌گردد. پس جهانی بودن دعوت پیامبر (ﷺ) از این آیه شریفه، اثبات می‌شود. ر. ک. عبدالله جوادی آملی؛ تسنیم، ج۲۶، ص۳۲۳و ۳۲۴. قم؛ اسراء، ۱۳۹۱ه‌ش، چاپ اول.

۲. ﴿ قُلْ أَیُّ شَیْءٍ أَکْبَرُ شَهادَةً قُلِ اللَّهُ شَهیدٌ بَیْنی وَ بَیْنَکُمْ وَ أُوحِیَ إِلَیَّ هذَا الْقُرْآنُ لِأُنْذِرَکُمْ بِهِ وَ مَنْ بَلَغ.﴾. بگو: « گواهی چه کسی از همه برتر است؟» بگو: « خدا میان من و شما گواه است. و این قرآن به من وحی شده تا به وسیله‌ی آن، شما و هر کس را [که این پیام به او] برسد، هشدار دهم.». سوره انعام، آیه ۱۹. در این آیه شریفه، انذار مخاطبان عصر نزول و من بلغ از خصوصیات قرآن کریم معرفی شده است. با توجه به این‌که «من بلغ» جمله عاطفه است و بر «انذرکم» عطف شده است. اگر بر ضمیر فاعلی «انذرکم» عطف شده باشد، جمله نیاز به تقدیر «ینذرکم» دارد. اگر بر ضمیر مفعولی «کم» عطف بگیریم، دیگر لازم نیست جمله «ینذرکم» را در تقدیر بگیریم. هم تقدیر گرفتن صحیح نیست و هم متعلق «من بلغ» حذف شده است و هم کلمه «من» در این جمله شریفه، مطلق آمده است. پس فهمیده می‌شود که قرآن کریم، کتاب جهانی است و اختصاص به یک نژاد، سرزمین، عصر و زمان ندارد. ر.ک. همان، ج۲۴، ص۵۷۰ و ۵۷۱.

۳. براستی شرک ستمی بزرگ است. سوره لقمان، آیه ۱۳.

دسترسی به این مدرک بر پایهٔ آیین‌نامهٔ ثبت و اشاعهٔ پدیدآورده‌ها، دارندهٔ وسیلهٔ تحقیقات اسلامی و سایرین از حقوق پدیدآوران در آرشیو دانش‌ها و علوم تحقیقات، کاوری به شمارهٔ ۹۳۹۳۹ در پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (گنج) فراهم شده و استفاده از آن با رعایت کامل حقوق پدیدآوران و تحت‌برای هدف‌های علمی، آموزشی و پژوهشی و در پایهٔ قانون حمایت از مؤلفان، مصنفان و هنرمندان (۱۳۴۸) و اساسنامه و اصلاحات بعدی آن و سایر قوانین و مقررات مربوط شدنی است.
کتابخانه مجازی الفبا | بازنشر مقالات و کتب | Alefbalib.com

در قرآن کریم از فرعون و هامان و قارون به عنوان سمبل‌های این گروه یاد شده است. بنی‌امیه هم که بعد از پیامبر اسلام ﷺ سال‌ها به ناحق در رأس حکومت بودند، هم از همین گروه و شبیه آن‌ها (برای عدم شناخت شرک) تلاش می‌کردند که امام صادق علیه السلام می‌فرماید: «إِنَّ بَنِی أُمَیَّةَ أَطْلَقُوا لِلنَّاسِ تَعْلِیمَ الْإِیمَانِ وَ لَمْ یُطْلِقُوا تَعْلِیمَ الشِّرْکِ لِکَیْ إِذَا حَمَلُوهُمْ عَلَیْهِ لَمْ یَعْرِفُوه.»[1] بنی‌امیه طواعینی بودند که در برابر خداوند سبحان قد علم نموده تا اگر مردم را به شرک کشاندند، مردم شرک را نشناسند و کسی که از آن‌ها اطاعت کند، در حقیقت به شرک رو آورده است.[2]

چهارم این‌که: پژوهش کاملی که با نگاه به پیامد و سرانجام گرایش به پدیده‌ی شرک، انسان را به مقتضای فطرت فراخوانده و او را نسبت به عواقب نامبارک شرک، تنبّه دهد تا کنون در دسترس عموم مردم قرار نداشته یا لااقل در پایگاه‌های انترنتی انتشار نیافته است.

نوشته پیش‌رو با روی‌کرد فرجام‌نگری به موضوع گرایش به شرک، در صدد است تا به توفیق الهی، اولا: نگاه قرآن کریم به این مسئله را روشن نماید. ثانیا: در حد توان نویسنده، با کمک تبیین عواقب شرک، به فرایند زدایش شرک از عقیده و عمل انسان‌ها کمک رساند.

گرچه این تحقیق در طرح اصل موضوع، خود را وامدار پژوهش‌های گذشته می‌داند و از تفاسیر بزرگان و صاحب‌نظران اسلامی، استفاده خواهد برد و در حقیقت از این جهت با پژوهش‌های پیشین، نقطه‌ی مشترک دارد. اما وجه تمایز و نوآوری این نوشته با نوشته‌های پیشین، در نحوه رویکردش به پدیده‌ی شرک و بررسی پیامدهای گرایش به آن، خواهد بود.

---

[1]. محمد بن یعقوب کلینی؛ اصول کافی، ج۲، ص۴۱۵.

[2]. عبدالله جوادی آملی؛ توحید در قرآن، ص۵۷۶.

دسترسی به این مدرک بر پایهٔ آیین‌نامهٔ ثبت و اشاعهٔ پدیده‌ها، اطلاعات، پیام‌ها، داده‌ها، تحقیقات، گفتارها و سایرات از حقوق پدیدآوران در آیتا (انجمن تحقیقات کاربری به شماره ۱۰۳۳۹ مورخ ۱۳۸۹/۱۰/۱۰ مرکز اطلاعات علمی ایران (گنج) در پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک) فراهم شده و استفاده از آن با رعایت کامل حقوق پدیدآوران و در چهارچوب اهداف علمی، آموزشی، پژوهشی و در پایهٔ قانون حمایت از مؤلفان، مصنفان و هنرمندان (۱۳۴۸) و اصلاحات بعدی آن و سایر قوانین و مقررات مربوط شدنی است.
کتابخانه مجازی الفبا | بازنشر مقالات و کتب | Alefbalib.com

کتابخانه مجازی الفبا
ALFBALIB.COM

قلمرو تحقیق

این تحقیق، محدودیت زمانی و مکانی ندارد به این معنی که پیامدهای گرایش به شرک را در محدوده‌ی زمانی خاص و جغرافیایی مشخص، بررسی نماید و اصلا این موضوع در قالب زمان و مکان نمی‌گنجد. لذا محدود نمودن آن به زمان و مکان، نادرست خواهد بود.

گرچه این تحقیق به لحاظ موضوعی، محدود به حوزه خاص تفسیری با روی‌کرد اعتقادی کلامی است. همین‌طور در منابع اصلی این پژوهش، محدودیت وجود ندارد. از تمام تفاسیر موجود قرآن کریم، در تدوین این پایان‌نامه، استفاده می‌شود. هرچند اولویت با تفاسیری است که روی‌کرد اعتقادی کلامی به تفسیر دارند.

سؤالات تحقیق

به دنبال سؤال از چیستی پیامدهای گرایش به شرک و این سؤال اصلی که: آثار و پیامد گرایش به شرک از منظر قرآن کریم چیست؟ سؤالات فرعی چندی به قرار ذیل مطرح می‌شوند.

۱ – حقیقت گرایش به شرک چیست و زمینه‌های آن چه هستند؟

۲ – پیامدهای بینشی گرایش به شرک، از منظر قرآن کریم کدامند؟

۳ – پیامدهای اخلاقی و رفتاری گرایش به شرک، از منظر قرآن کریم چه هستند؟

۴ – پیامدهای فقهی گرایش به شرک، از منظر قرآن کریم چیستند؟

فرضیه‌های تحقیق

فرضیه‌های تحقیق عبارتند از :

۱ – به نظر می‌رسد شرک، همان انحراف از فطرت و هدف خلقت است و زمینه‌های متعددی دارد.

دسترسی به این مدرک بر پایهٔ آیین‌نامهٔ ثبت و اشاعهٔ پدیدآورده‌های فکری و سیاست‌های تحقیقاتی [illegible] از حقوق پدیدآوران در آیین‌نامهٔ [illegible] تحقیقات، [illegible] به شماره [illegible] [illegible] اطلاعات علمی ایران (گنج) در پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک) فراهم شده و استفاده از آن با رعایت [illegible] حقوق پدیدآوران و [illegible] اهداف علمی، آموزشی و پژوهشی و در پایهٔ قانون حمایت از مؤلفان، مصنفان و هنرمندان (۱۳۴۸) و [illegible] بعضی آن و سایر قوانین و مقررات مربوط شدنی است.
کتابخانه مجازی الفبا | بازیشر مقالات و کتب | Alefbalib.com